

පාලි සුඛෝධාලංකාරයට පූර්විකාවක්

කාව්‍යාලංකාර ශාස්ත්‍රයේ ඉතිහාසය විමසීමේ දී භාරතීය කාව්‍යවිචාර ඉතිහාසය පිළිබඳ අවබෝධයක් තිබීම වැදගත් ය. එයින් තොරව පාලි කාව්‍යවිචාර ඉතිහාසය හා සිද්ධාන්ත පිළිබඳව කෙරෙන අධ්‍යයනය නිශ්චිතවම අසම්පූර්ණ වේ. භාරතීය කාව්‍යවිචාරය ආරම්භ වන්නේ ක්‍රි . ව 1 සියවස විසූ **හරත** මුනිවරයා විසින් රචනා කරණ ලද **නාට්‍යශාස්ත්‍රය** නම් කෘතියෙනි.¹ නාට්‍යකරණය සඳහා උපදෙස් සපයන මෙම කෘතියේ සය වන පරිච්ඡේදය මුළුමනින්ම වෙන්ව ඇත්තේ රසවාද විචරණය සඳහා ය.² සංස්කෘත කාව්‍යවිචාරය විෂයෙහි ද මෙම කෘතිය භාවිතා වූ බව විචාරකයෝ අවිවාදයෙන් පිළිගනිති. **සංසරකිත හිමියෝ** ද **පාලි සුඛෝධාලංකාරයේ** අවසාන භාගයෙහි දී රස සංකල්පය (Concept of flavour) පිළිබඳ අදහස් ඉදිරිපත් කරති. මෙම කෘති දෙක සන්සන්දනය කිරීමෙන් හරත මුනිගේ රසවාද සිද්ධාන්ත අනුව පාලි සුඛෝධාලංකාරයේ රස සංකල්පය ගොඩ නගා ඇති අයුරු මැනවින් දැකගත හැකි ය.

ඉන්පසු කාව්‍යාලංකාරය පිළිබඳ විචරණ ඉදිරිපත් කළ විචාරකයා **භාමහ** වන අතර ඔහු ක්‍රි . ව 6 වන සියවසේ විසූ කෙනෙකු ලෙස සැලකේ. ඔහුගේ විචාර මූලධර්මය වන්නේ **අලංකාර වාදය** යි (Concept of adornments). **කාව්‍යාලංකාර** නම් කෘතිය ඔහු විසින් රචනා කරන ලද්දේ කාව්‍යයේ වැදගත්ම අංගය අලංකාර බව පෙන්වීම සඳහාය. එහිදී වක්‍රෝක්තිය ප්‍රධාන බවත් වක්‍රෝක්තියෙන් තොරව අලංකාරයක් විය නොහැකි බවත් භාමහ කියයි. (*කො'ලඛකාරො'නඤා චිනා*).³ **කාව්‍යාදර්ශය** රචනා කළ **දණ්ඩීන් භාමහ**ගේ සමකාලීනයකු බව විචාරකයන් ගේ මතයයි. ⁴ මොහු රීතිවාදියෙකු හැටියට සැලකීම යුක්තියක් වුවත් අලංකාර සංකල්පය පුළුල් විචරණයක් ඉදිරිපත් කළ හෙයින් මොහු අලංකාරවාදියෙකු හැටියට ද සලකනු ලැබේ. පාලි සුඛෝධාලංකාරය රචනා කිරීමේ දී දණ්ඩීන්ගේ කාව්‍යාදර්ශයේ එළිය සංසරකිත හිමියන් විසින් ප්‍රබල ලෙස ලබාගත් බව ද කාහට වුවත් වහා අවබෝධ වේ. ඔහුගෙන් පසුව විසූ විචාරකයන් අලංකාරවාදයට වඩා වෙනත් කාව්‍යවිචාර මූලධර්ම කෙරේ වැඩි අවධානයක් යොමු කළ බව කිව යුතුය. **වාමන** ආචාර්යවරයා විසින් **රීතිවාදයන්** (Concept of style) **ආනන්දවර්ධන** විසින් **ධ්වනිවාදයන්** (Concept of suggestion) **ක්ෂේමේන්ද්‍රයන්** විසින් **ඔෆචිත්‍යවාදයන්** (Concept of appropriateness) **කුන්තක** විසින් **වක්‍රෝක්තීවාදයන්** (Concept of equivocation) ඉදිරිපත් කරනු ලැබීම මෙයට නිදසුන් ය. එහෙත් මෙම සියලු විචාරවාද හරහා අලංකාරවාදය (Concept of adornments) දියුණු වූ බව කිව යුතුය. **භෝජ, භේමවන්ද, මම්මට, රුයාක, විශ්වනාථ , අප්පයාදික්ෂිත** යනාදී බොහෝ විචාරකයෝ මෙම සංකල්පය දියුණු කිරීමට දායක වූහ. මෙම සංකල්පවලට ගුණ රීති ආදිය සම්බන්ධ වීම ද විශේෂ ලක්ෂණයකි. පාලි කාව්‍යකරණයට උපදෙස් සපයන සංසරකිත හිමියන් පාලියට මෙම සංකල්පය හඳුන්වා දී නැත. එහෙත් එයින් සම්පූර්ණයෙන් ම බැහැර වූයේද නොවේ. මෙම ලිපියේ මාතෘකාවට කාව්‍යාලංකාර යන්න සම්බන්ධ කොට ඇත්තේ උපමා (Simile) රූපක (Metaphor) ආදී අලංකාර කීපයකට සීමා වූ අර්ථයකින් තොරව කාව්‍යයක් ශෝභාමත් කරන ධර්ම අලංකාර නම් වේ යන අරුතිනි. වෙනත් විධියකින් කිවහොත් **කාව්‍යශෝභාකාරාන් ධර්මාන'ලඛකාරාන් ප්‍රචක්ෂතෙ** (කාව්‍ය ශෝභාවත් කරන ධර්ම අලංකාර වේ)⁵ යන විචාර මූලධර්මය පදනම් වශයෙන් තබා ගැනීමෙනි.

සුබෝධාලංකාරය වූකලී පරිච්ඡේද පහකින් සමන්විත කෘතියකි. පලමු වන පරිච්ඡේදය දෝෂාවබෝධ නම් වන අතර දෙවැන්න දෝෂ පරිහාරාවබෝධ නම් වේ. තුන් වන පරිච්ඡේදය ගුණාවබෝධ නමින් ද, සිවු වන පරිච්ඡේදය අත්ථාලංකාරාවබෝධ නමින් ද, පස් වැන්න රසභාවාවබෝධ නම් ද වේ. මේ සියලු පරිච්ඡේදවල සාකච්ඡා කෙරෙන කරුණු සියල්ල විමසීමෙන් පැහැදිලි වන්නේ සුබෝධාලංකාර කතුවරයා 1. ගුණ දෝෂ (Poetic qualities and faults) 2. අලංකාර (Adornments) 3. රසභාව (Flavours and emotions) යන කරුණු තුන උසස් කාව්‍යක් රචනා කිරීමේ දී මූලිකව බලපාන බව විස්වාස කළ බවයි.

බෞද්ධ කාව්‍යයක් රචනා කිරීමේ දී මෙන්ම එම කාව්‍යයක ප්‍රමාණිකත්වය දාර්ශනික සිද්ධාන්තවලට එකඟ වෙමින් ඇගයීමේ දී පාලියටම ආවේණික වන ස්වාධීන ස්වභාවය න්‍යායක් හඳුන්වා දීමට සංසරක්ඛිත හිමියන් විසින් දරනු ලබන උත්සාහය සුබෝධාලංකාරයෙන් හෙළි පෙනෙලී වේ. එයින්ද පලමු පරිච්ඡේදය වෙන් කොට ඇත්තේ කාව්‍ය දෝෂ පිළිබඳ පුළුල් විග්‍රහයක් කිරීමට ය. සංසරක්ඛිත හිමියන් පවසන පරිදි කාව්‍යයක ගුණාත්මක බව නැතහොත් උසස් බව විනාශ කරන ප්‍රධානතම කරුණ වන්නේ කාව්‍ය දෝෂ වේ. මෙය සිත් ගන්නා සුළු නිදසුනක් මගින් සුබෝධාලංකාර කතුවරයා දක්වා ඇත.

“ගුණාලංකාර සංයුත්තා - අපි දොසලවඬිකිතා,
පාසංසියා න විඤ්ඤාහි - සා කඤ්ඤා විය තාදිසි.”⁶

“යම් කාව්‍යයක් ගුණ අලංකාර දෙකෙන් යුක්ත වුවත් ස්වල්ප වූ හෝ දෝෂවලින් යුක්ත වේ නම් එබඳු කාව්‍යය (අබරණ ඇති එසේම දොස් ඇති) කන්‍යාවක මෙන් පැසසිය යුතු නොවේ” යනු එහි තේරුමයි. කරුණාහරණ, හස්තපාදාහරණ ආදියෙන් සැරසුණු නමුත් කබර කැළැල් ආදියෙන් යුක්ත කාන්තාවක් ලස්සන යැයි කීම සැබෑවක් නොවේ. එමෙන්ම කාව්‍යය ද උපමා, රූපකාදී අලංකාරවලින් යුක්ත වුවත් එය පදදෝෂ (Defects of words), වාක්‍යදෝෂ (Defects of sentences) හා අර්ථදෝෂ (Defects of meaning) සහිත වේ නම් එම කාව්‍යය ද වර්ණනීය නොවේ. මෙය වැඩිදුරටත් විස්තර කරන කතුවරයා පවසන්නේ අලංකාර නැතත් යම් කාව්‍යයක් ගුණවලින් යුක්ත නම් එබඳු කාව්‍ය උසස් බවයි. නිදසුනක් වශයෙන් කිවහොත් එබඳු කාව්‍ය ආහරණ නැතත් සුදු කබර ආදී දොස් නැති ස්වාභාවික රූප සෞන්දර්යයෙන් යුතු කාන්තාවක් වැනි ය. ඒ බැව් මෙසේ කියැවේ.

“සාලඛකාරවිසුත්තාපි - ගුණයුත්තා මනොහරා,
නිද්දොසා දොසරහිතා - ගුණයුත්තා වධුවිය.”⁷

මෙසේ හෙයින් දෝෂ තම කාව්‍යමය නිර්මාණය තුළින් ඉවත් කිරීමට රචකයා බුද්ධිමත් විය යුතු ය. මෙහිදී ගුණ දෝෂ යන සංකල්ප දෙක ද සම්බන්ධ වේ. අප දන්නා පරිදි ගුණ හා දෝෂ එකිනෙකට විරුද්ධ ධර්මතා වේ. එහෙත් සුබෝධාලංකාර කතුවරයා දක්වන්නේ ඊට සපුරා වෙනස් අදහසකි. ඔහු “නිද්දෝසා සබ්බථා සා’යං සගුණ න භවෙය්‍ය කිං”⁸ යනුවෙන් දෝෂ රහිත බවම ගුණයක් නොවේ දැයි ප්‍රශ්න කරයි. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ එක් පැත්තකින් පසාද, ඕපෝ, මධුරතා යනාදිය පමණක් ම ගුණ නොවන බව හා දෝෂ රහිත බව ද ගුණ යන්නෙන් අදහස් වන

බවයි. එබැවින් කාව්‍යකරණයේ දී මූලිකව වැයම් කළ යුත්තේ දෝෂ ඉවත් කිරීමට ය. සුබෝධාලංකාර කතුවරයා මෙසේ කාව්‍යය සුරූපී ස්ත්‍රීයකට සම කොට ගුණ හා අලංකාර පිළිබඳ අලුත් අදහසක් මතු කිරීමෙන් පෙනී යන්නේ භාරතීය කාව්‍ය විචාරකයන් ඉදිරිපත් කළ **කාව්‍යපුරුෂ** සංකල්පය පාලි සුබෝධාලංකාර කතුවරයාගේ චින්තනය තුළ ද පවතින බවයි. මෙය වෙනත් විධියකින් කිවහොත් භාරතීය විචාරකයෝ කාව්‍යය පුරුෂයෙකුට සම කළහ. කාව්‍යයක තිබෙන ඡන්දස් ලක්ෂණ (Prosodic characteristics) ආදියෙන් සැදුම් ලද බාහිර ආකෘතිය (External frame) පුරුෂයාගේ ශරීරය මෙනි. හින්දු දර්ශනය අනුව ශරීරය සක්‍රිය වන්නේ ආත්මය (Soul) නිසා ය. එබැවින් කාව්‍යය නැමති පුරුෂයාට ද ආත්මයක් තිබිය යුතු ය. එහි ප්‍රතිඵලයක් වශයෙන් එකිනෙක විචාරකයන් හෝ ගුරුකුල රසය අලංකාර ඊතිය ධ්වනිය යනාදිය කාව්‍යයේ ආත්මය ලෙස හුවා දැක්වීමට වැයම් කළහ. **වාක්‍යං රසාත්මකං කාව්‍යං** (රසය ආත්මය කොට ගත් වාක්‍යය කාව්‍යය නම් වේ), **අලංකාරාත්මා කාව්‍යස්‍ය** (අලංකාරය කව්‍යයේ ආත්මයයි), **ධ්වනිරාත්මා කාව්‍යස්‍ය** (ධ්වනිය කව්‍යයේ ආත්මයයි) යනාදී ප්‍රකාශන බිහි වූයේ එහෙයිනි. කාව්‍ය පුරුෂයාගේ ආත්මය සෙවීමට දරණ ලද වැයම ආත්මවාදය බැහැර කරන දර්ශනවාදයක අනුගාමිකයෙකු හැටියට සංසරක්ඛිත හිමියන්ට කළ නොහැකි ය. එහෙයින් සුබෝධාලංකාරයේ එවැන්නක් විද්‍යමාන නොවූණ ද යටෝක්ත ගුණාලංකාර සංකල්පය කාව්‍ය පුරුෂ සංකල්පය වෙනත් විධියකින් පිළිගැනීමක් බඳුය. පහත දැක්වෙනුයේ සුබෝධාලංකාරයේ අන්තර්ගත පිළිබඳ සමාලෝචනයකි.

සුබෝධාලංකාරය පළමු පරිච්ඡේදයේ දැක්වෙන පරිදි කාව්‍යයක තිබිය හැකි දෝෂ වර්ග තුනකි. 1. පද දෝෂ 2 වාක්‍ය දෝෂ 3 අර්ථ දෝෂ යනුවෙනි.

1. පද දෝෂ (Defects of Words)

- පදයක පවතින වැරදි පද දෝෂ නම් වේ. ඒවා ප්‍රභේද වශයෙන් 08 කි.
1 විරුද්ධස්‍යන්තර දෝෂ	2 අධිකස්‍යදෝෂ	3 කිලිට්ඨදෝෂ
4 විරොධී දෝෂ	5 නෙය්‍ය දෝෂ	6 විසෙසනාපෙක්ඛ දෝෂ
7 හීනස්‍යදෝෂ	8 අනස්‍යදෝෂ යනුවෙනි. ⁹	

විරුද්ධස්‍යන්තර දෝෂය නම් කවියා විසින් යොදන ලද යම් පදයකින් මොහු අපේක්ෂා කළ අර්ථයට වඩා වෙනස් අර්ථයක් ප්‍රකාශ වේ නම් එයයි. නිදසුනක් ලෙස **"විසදො සුඛයෙ ජනං"**¹⁰ යන්න ගත හැකි ය. මෙහි දී කවියා අපේක්ෂා කළ අදහස වන්නේ **ජලය දෙන මේසය ජනයා සුවපත් කෙරේ** යන්නයි. ජලය දෙන මේසය යන අදහස දීමට කවියා විසින් යොදන ලද්දේ **විසදො** (විසං දදාතිති විසදො) යන පදයයි. **විස** යන පාලි පදයට **ජලය** යන අර්ථය නිරූත්ති ශාස්ත්‍රයෙහි යෙදෙන හෙයින්¹¹ **විසදො** යන පදයේ **ජලය දෙන මේසය** යන අරුත ඇත. එහෙත් **විස** යන පදයෙන් (සර්පාදීන්ගේ) විෂ ද ප්‍රකාශ වන බව ප්‍රසිද්ධ ය. එසේ වූ කල්හි **විෂ දෙන මේසය ජනයා සුවපත් කෙරේ** යන අදහස ද මතු කෙරේ. එම නිසා එම පදයෙන් කවියා විසින් අපේක්ෂිත අර්ථයට වඩා අන්‍ය වූ විරුද්ධ අර්ථයක් මතුවේ. එබැවින් මෙම පදය යෙදීම වැරදි ය. එහෙයින්ම මෙම දෝෂය **විරුද්ධාස්‍යන්තර දෝෂ** නමින් හැඳින්වේ.

තවත් සමහර පද අධිකාරී දනවයි. කවියා විසින් යෙදූ යම් විශේෂණ පදයක් විශේෂයට අධික අර්ථයක් දනවයි නම් එය **අධිකාරී දොස** නම් වේ.¹² **සියලු දිසා බබුළු වන මේ කදෝපැණියා විරාජමාන වේ** (ඔහාසිකා සෙසදිසා බජ්ජොතො යං විරාජතෙ) යනු නිදසුනකි. කදෝපැණියාට සියලු දිසා බැබළුවීමේ හැකියාවක් කොයින් ද?. සැබැවින්ම එය වැඩි කොට හෙවත් අධික කොට කීමකි. එහෙයින් ම **බජ්ජොතො** (කණාමැදිරියා) යන්නට විශේෂණ වශයෙන් යෙදුණු **ඔහාසිකාසෙසදිසො** (සියලු දිශාවන් බබලවන) යන විශේෂණ පදය අධිකාරී දෝෂයෙන් යුක්තය.

තවද ශබ්ද ප්‍රකෘතිය, ප්‍රත්‍යය යනාදී කරුණු විමසා ඉතා දුකසේ තේරුම් ගතයුතු පද යෙදීම **කිලිට්ඨදොස** නම් වේ.¹³ **දේස - කාල - කලා - ලෝක - න්‍යාය - ආගම** යන මේවාට විරුද්ධ අදහසක් දෙන පදයක් යෙදීම **විරෝධී දෝෂය** නම් වේ.¹⁴ නිදසුනක් ලෙස **ශ්‍රීෂ්ම සාකුචේ ඔහු ශිකලෙන් වෙවිලිය** යනුවෙන් කීම කාල විරෝධී ප්‍රකාශයකි. ඊට හේතුව ශිකලට මිස උෟෂණයට කෙනෙකු නො වෙවුලන නිසා ය. **කපුරු සුවදින් සුවදවත් වූ මලය මාරුතය** යන ප්‍රකාශය දේශ විරෝධීය. කුමක් නිසාද යත්, හිමාලයෙහි කපුරු ගස් නොවැවෙන හෙයිනි. එසේම **ශ්‍රැතියෙන් හෙවත් රිද්මයෙන් තොරව ගයන ඇය ජනයාගේ සිත් ඇද ගත්තිය** යන මෙය **කලා විරෝධී** ය. **රළු රළු ඇති සඳු ලෝකයා දවයි** යන මෙය ලෝක සම්මතයට විරුද්ධ හෙයින් **ලෝක විරෝධී**ය. **බිය රහිත ඔහු බිය ගෙන දෙයි.** යන මෙය **න්‍යාය විරෝධී** දෝෂයක් වන්නේ යමෙකුට යමක් නැත්නම් ඔහුට ඒ දෙය තවත් කෙනෙකුට දිය නොහැකි ය යන්න න්‍යායයක් වන නිසාය. **පාපියා සැප ලබයි.** යන්න ආගම විරෝධී ය. මෙසේ විරෝධී දෝෂයේ ප්‍රභේද දන යුතු ය.

නෙයා දෝෂය මිලග දෝෂයයි. නෙයා යන්නෙහි තේරුම 'පැමිණ විය යුතු' යන්නයි. කවියාගේ යම් ප්‍රකාශයක් තේරුම් ගත යුත්තේ අධ්‍යාපාර වශයෙන් හෙවත් බැහැරින් පද යොදා ගෙන නම් එය **නෙයා දෝෂයයි.**¹⁵ **සබ්බා දිසා ධවලා රොචන්ති.** (රාත්‍රියෙහි සුදු පැහැති වූ දිශාවෝ බබලති) යන ප්‍රකාශයෙහි දිශාවන් සුදු පැහැති වූයේ කෙසේ ද යන්න අප්‍රකට හෙයින් **ධවලා** (සුදු පැහැති වූවාහු) යන පදයට **චන්දරංසිතා** (සඳු රැසින්) වැනි යෙදුමක් බැහැරින් යෙදිය යුතු වේ. මෙබඳු පද යෙදීම **නෙයා දෝෂය** නම් වේ.

විසෙසනාපෙක්ඛදොසය නම් කවියා යොදන ලද යම් පදයක් විශේෂණයක් අපේක්ෂා කරයි නම් එයයි.¹⁶ **හියො පස්සති චක්ඛුනා** යන්නේ තේරුම 'ඔහු බොහෝ සෙයින් ඇසින් බලයි' යන්නයි. මෙය අරුත් සුන් කියමනක් වන හෙයින් **කොධරත්තෙන** (ක්‍රෝධයෙන් රත් වූ), **රාගරත්තෙන** (රාගයෙන් රත් වූ) යනාදී විශේෂණ පදයක් **චක්ඛුනා** (ඇසින්) යන්නට යෙදිය යුතුය. අර්ථවත් වීමට චක්ඛුනා යන්න වෙනත් විශේෂණ පදයක් අපේක්ෂා කරන හෙයින් මෙය **විසෙසනාපෙක්ඛදොස** නම් වේ.

හීනත්ථක දෝෂය යන්නෙන් අදහස් වන්නේ කවියා විසින් යොදන ලද යම් විශේෂණ පදයක් නිසා විශේෂණ පදය හීන බවට හෙවත් පහත් බවට පත්වීමයි. **කණාමැදිරි එළිය නිෂ්ප්‍රභා**

කළ සුර්යයා බැබළේ. (නිප්පතිකතබ්ජ්ජොතො සමුදෙනි දිවාකරො)¹⁷ යනුවෙන් කදෝපැණියාගේ එළිය සුර්යයාට විශේෂණ කොට දැක්වීම නිසා සුර්යයා හිනත්වයට පත් කෙරේ. එබැවින් මෙය හිනාර්ථක දෝෂයකි. නිරන්තක දොසය නම් පදයේ පාද පූරණය පමණක් සලකා ව - හි - අපි යනාදී නිපාත පද යෙදීමයි.¹⁸ මෙකී සියල්ල පද දෝස ගණයෙහි ලා වැටේ.

වාක්‍ය දෝෂ (Defects of Sentences)

වාක්‍යයක පවතින දෝෂ වාක්‍ය දෝෂ නම් වේ. 1. ඒකත්‍ව දොසය 2. භග්ගරීති දොසය 3. බ්‍යාකිණ්ණ දොසය 4. ගම්ම දොසය 5. යතිහීන දොසය. 6. කම්ච්චුක දොසය 7. අතිචුක්ත දොසය 8. අපෙනත්ව දොසය 9. බන්ධඵරුස දොසය යනුවෙන් එය නව වැදැරුම් කොට දක්වා ඇත.¹⁹

ඒකත්‍වදොසය නම් අර්ථ වශයෙන් ද ශබ්ද වශයෙන් ද සමාන වූ පදයක් නැවත නැවතත් වාක්‍යයක යෙදීමෙන් ඇති වන වරදයි. "භාති වාරිදො වාරිදො අයං" යන්නෙහි වාරිදො යන පදය නිදසුනකි. මෙය වාමන අර්ථ දෝෂයක් හැටියට සලකා ඇති අතර විශ්වනාථගේ සාහිත්‍ය දර්පණයෙහි පුනරුක්ත දෝෂය (Defect of Repetition) නමින් දක්වා ඇත.²⁰

පදයක් පටන් ගත් ප්‍රකාශන රීතිය හෙවත් ශෛලිය බිඳී යාම භග්ගරීති දෝෂයයි.²¹ "කා'පි පඤ්ඤා කො'පි ගුණො - පකති'පි අහො තව යන පද්‍යාර්ථය ඊට නිදසුන් වශයෙන් දී ඇත. එහි මුල් පාදයේ කා'පි, කො'පි යන පද දෙකම කිං ශබ්දයෙන් පටන් ගෙන ඇති නමුත් ඊළඟ පාදය ආරම්භ වන්නේ පකති යන අසමාන පදයකිනි. එසේම එයට කිං ශබ්දය නොයොදා අහො යන නිපාතය යොදා රීතිය බිඳගෙන ඇති හෙයින් භග්ගරීති (භග්න - රීති) දෝෂය ඇති විය.

මේ හැරුණු විට පදයක අවබෝධයට අපහසු වන පරිදි වාක්‍යමය වශයෙන් පද විසුරුවා යෙදීම බ්‍යාකිණ්ණ දොසය නම් වේ.²² වාක්‍යයක පහත්, ලාමක, හීන, පද යෙදීමෙන් ඇති වන්නේ ගම්ම දොස හෙවත් ග්‍රාමය දෝෂය නම් වේ. යා භවතො පියා යන මෙයින් යම් තැනැත්තියක් භවත්භට පියවන්නී ද යන තේරුම කවියා අපේක්ෂා කළේය. එහෙත් යා භවතො යන පදද්වය යාභවතො යනුවෙන් එක් පදයක් ලෙස උච්චාරණය කළහොත් හෝ ලේඛනගත කළහොත් එහි තේරුම වන්නේ මෙඵුනවත් පුරුෂයාගේ යන්නයි. එකල්හී යථෝක්ත ප්‍රකාශයේ මෙඵුනවත් පුරුෂයාගේ ප්‍රියාව යන ග්‍රාමය පහත් අරුතක් ගම්‍යමාන වේ. එය ග්‍රාමය දෝෂයයි.

යතිහීන දොසය නම් යතිය නැවතීම හෙවත් විරාමය තැබිය යුතු තැන පදයක නො තිබීම යතිහීන දෝෂයයි.²³ කම්ච්චුක දොසය නම් ක්‍රමය ගිලිහී යාමෙන් ඇතිවන දෝෂයයි. රුපියල් දහයක් යමෙකුගෙන් නො ලැබුණු විට 'එසේ නම් රුපියල් විස්සක් දෙන්න, එසේත් තැත්නම් රුපියල් පනහක් දෙන්න' යැයි ඉල්ලීම ක්‍රමය කඩකිරීමකි. මෙය සුබෝධාලංකාරයේ විස්තර කරන්නේ 'මට කුඹුරක් දෙන්න, නැත්නම් ගමක් හෝ රටක් දෙන්න' යන නිදසුනෙනි. ඊළඟට දැක්වෙන අතිචුක්ත දොසයෙන් අදහස් වන්නේ ලෝකයේ ප්‍රසිද්ධ අර්ථය ඉක්මවා යමක් කීමෙන් ඇතිවන වරදය. මෑයගේ පියයුරු පැළඹීමෙහි ලා අහස ඉඩ මදිය යන අදහස සහිත වාක්‍යය අතිශයෝක්තියකින් යුක්ත ය. කුමක් නිසාද යත්, ආකාශය අසීමිතව ඉඩ ඇති තැනක් ලෙස ලෝකයේ ප්‍රසිද්ධ නිසා ය.²⁴ මෙම ප්‍රකාශයෙන් අතිශයෝක්ති අලංකාරයෙන් ජනිතවන වමන්කාරය ජනනය නොවන බව ද දත යුතු ය. තවද වාක්‍යයට සමුදායාර්ථ වශයෙන් සම්බන්ධ නොවන පද

හෙවත් නිර්වචන පද යෙදුණු වාක්‍යය අපෙක්‍ෂා දෝෂය නම් වේ. “දෙනගේ පුතා වූ ගොණා තණකොළ කා කිරි බිවේ ය” යන මෙහි දෙනගේ පුතා වූ යන්න අනවශ්‍ය යෙදීමකි. මෙබඳු පද අපාර්ථ දෝෂය නමින් දැක්වීමට ආචාර්යවරයා හැදින්වීය.²⁵ පරුෂාර්ථ හෙවත් කඨොර අක්‍ෂර බහුල වශයෙන් යෙදීමෙන් පාලි පද්‍යයක ඇතිවන ශ්‍රැති නිරස බව බන්ධපරුෂ දෝෂය නමින් දක්වා ඇත.²⁶ බරා බිලා පරික්‍ෂා - බෙත්තෙ බිත්තං ඵලතාලං යන වාක්‍යය නිදසුනකි. මෙය උච්චාරණය කිරීමේ දී මතුවන්නේ කර්ණ කඨොර රළු ශබ්දයකි. අක්ෂර පිහිටුවීමෙන් ඇතිවන මෙබඳු දෝෂ බන්ධපරුෂ දෝෂ නමින් කියැවේ. මෙබඳු දෝෂ රාශියක් වාක්‍යයක තිබිය හැකි අතර ඒවා වාක්‍යය දෝෂ නම් වේ. පද්‍ය රචකයා මෙබඳු දෝෂ මඟ හැරීමට කවියා වග බලාගත යුතු ය.

අර්ථදෝෂ (Defects of Meaning)

1. අපක්කමදෝෂ 2. ඔච්ඡාදෝෂ 3. හග්ගරීතිදෝෂ 4. සංසයදෝෂ 5. ගම්මදෝෂ 6. දුට්ඨාලඤ්ඤාදෝෂ යනුවෙන් අර්ථ දෝෂ සය වැදැරුම් වේ. එයින් අපක්කම දෝෂය නම් ක්‍රමය ගිලිහී යාමයි. මුලින් දැක් වූ උද්දේශයට අනුව ඊළඟට දක්වන අනුද්දේශය තිබීම ක්‍රමයයි. ²⁷ කපුටා, මුවා, කුඹියා යනු ක්‍ෂියෙකි, සිවුපාවෙකි, කෘමියෙකි යන මෙය උද්දේශයට අනුව අනුද්දේශය තැබීමකි. මෙය වෙනස් වුවහොත් එයින් ක්‍රමය බිඳේ. භාවනා - දාන - සීල යන මේවායින් හෝග - ස්වර්ග - නිර්වාණ යන මේවා ලැබේ යන මෙහි ක්‍රමය නැති වී ඇත. (භාවනාවෙන් නිර්වාණය ද දානයෙන් භවහෝග සම්පත් ද සීලයෙන් ස්වර්ග සම්පත් ද ලැබෙන බව බුදුදහම පිළිගන්නා බැවින්) එබැවින් ඉහත ප්‍රකාශය අපක්කම හෙවත් අපක්‍රම දෝෂයෙන් යුක්තය.

මීළඟට දැක්වෙන්නේ උචිත, යෝග්‍ය, සුදුසු බව හෝ ගැලපෙන බව හෝ හීන වීමෙන් නැතහොත් ගිලිහී යාමෙන් ඇති වන ඔච්ඡාදීන (ඔච්ඡාදීන) නම් දෝෂයයි. ²⁸ සියලු ගුණ මා කුල ඇත. එහෙයින් මා පිදිය යුත්තෙකි යනුවෙන් යමකු විසින් කීම උචිත භාවයෙන් පිරිහුණු එකකි. කුමක් නිසාද යත් තම ගුණ උත්කර්ෂණය උත්තමයන්ගේ ගතියක් නොවන බව ලෝකයේ පිළිගත් ධර්මතාවක් නිසා ය.

හග්ගරීති දෝෂය නම් රීතිය බිඳී යාමෙන් හෝ කැඩී යාමෙන් හෝ ඇතිවන වරදයි. පද්‍යයක් ආරම්භ කිරීමේ දී භාවිත කළ විභක්තිය, ඒකවචන හෝ බහුවචන බව යනාදී ලක්ෂණය රීතියක් වශයෙන් අපරාර්ථයේ දී කඩ කිරීම නිසා මෙම දෝෂය ඇතිවේ.

“ඉත්ථිතං දුජ්ජනානං ච - විස්සාසො නො’පපජ්ජනෙ
විසෙ සිඬිගිම්භි නදියං - රොගෙ රාජ කුලම්භි ච”²⁹

යන මෙයින් ස්ත්‍රිය දුර්ජනායා, විෂ, අං, ගංගා, ලෙඩරෝග හා රජගෙදර යනුවෙන් විශ්වාස නොකළ යුතු තැන් කිහිපයක් දක්වයි. එහිදී ගාථාවේ මුල් පාදයේ (පූර්වාර්ථයේ) පද ඡට්ඨී විභක්ති බහුවචනයෙන් යොදා ඇති අතර දෙවන භාගයේ (අපරාර්ථයේ) වචන සත්තම් ඒකවචනයෙන් යොදා ඇත. එසේ මුල් භාගය ඡට්ඨී බහුවචනයෙනුත් අග භාගය සත්තම් ඒකවචනයෙනුත් යෙදීමෙන් රීතිය බිඳී ඇත. එය දෝෂයකි.

සංසය දෝසය නම් කවියා යෙදූ පදයෙන් කවර අර්ථයක් අදහස් වීද යන සැකය ඇති වීමයි. ග්‍රාම්‍ය පහත් අර්ථ ජනනය වීම ගම්ම දෝසයයි. "පොසො විරියවා සො'යං - පරං හත්වාන විස්සම්"³⁰ යන මෙහි විරියවා යන්නෙහි තේරුම සැලකූ විට ඒ මේ විරියවත් පුරුෂයා සතුරා නසා විශ්‍රාම ගත්තේය යන්නය. එසේම විරියවා යන පදයෙහි රැස් වූ ශුක්‍රධාතු ඇති යන අරුත ද වේ. එවිට රැස් වූ ශුක්‍ර ධාතු ඇති පුරුෂයා අතිශයින් වැයම් කොට විධා හැරියේය යන පහත් අරුතක් ද මතුවේ. එය ග්‍රාම්‍ය දෝෂයයි. දුෂ්ටාලංකාර දෝෂය නම් නො ගැලපෙන උපමා රූපකාදී අලංකාර යෙදීමෙන් උපදින නිරසත්වයයි.³¹ මෙම දෝෂවලින් ඉවත් වූ පද්‍යයක් රචනා කිරීම සුබෝධාලංකාර කතුවරයා උසස් කොට සලකා ඇත. විශේෂයෙන් බෞද්ධ කාව්‍යය විෂයෙහි මෙම දෝෂවලින් විසුක්ක වීමේ වැදගත්කමක් ඇත. බුදුදහම ද ආචාරාවිද්‍යාත්මක ස්වල්ප මාත්‍ර වූ ද වරදක් නො කිරීමට උපදෙස් දෙයි (අණුමත්තෙසු වජ්ජෙසු භයදස්සාවී). එම නිසා සංසරක්ඛිත හිමියන්ගේ කාව්‍යමය දෘෂ්ටියෙහි දාර්ශනික වැදගත්කමක් ද පවතී.

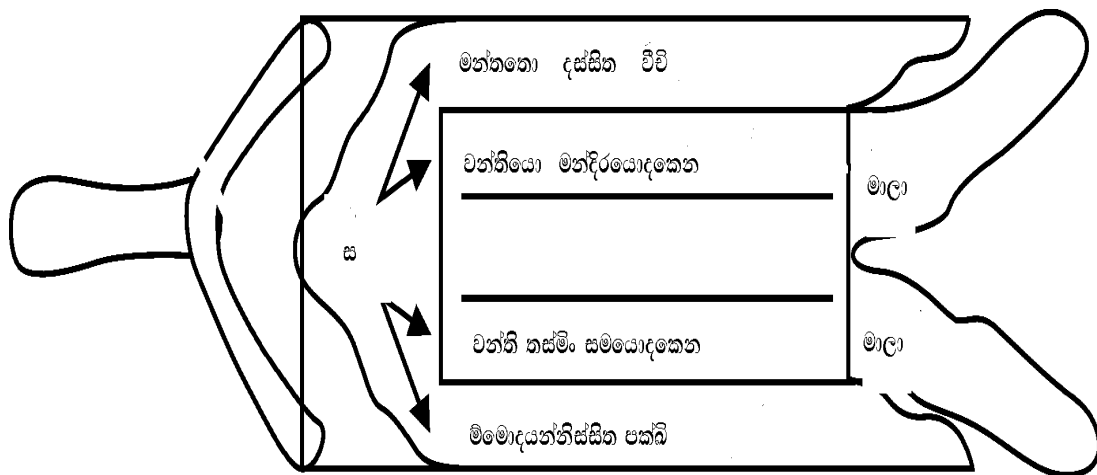
අලංකාර භාවිතය (Usage of Poetic Embellishments)

සුබෝධාලංකාර කතුවරයා මිලඟට වැඩි අවධානයක් යොමුකොට ඇත්තේ අලංකාර කෙරෙහි ය. අලංකාර පිළිබඳ ඔහු උසුලන මතය දණ්ඩින්ගේ මතයට පරස්පර නොවේ. තවද ශබ්දාලංකාර (embellishment of sound) හා අර්ථාලංකාර (embellishment of sense) යනුවෙන් ප්‍රභේද දෙකක් සංස්කෘතයෙහි මෙන්ම පාලියෙහි ද දැකිය හැකි ය. ශබ්දාලංකාර හා අර්ථාලංකාර දෙකෙන් ශබ්දාලංකාරයට 1. අනුප්‍රාස 2. යමක 3. චක්‍රෝක්ති 4. භාෂාසම 5. ශ්ලේෂ 6. විත්‍ර යන මේවා අයත් බව පිළිගැනේ. වාමන පඬිවරයා පිළිගන්නේ මෙයින් අනුප්‍රාස, යමක යන දෙක පමණක් ශබ්දාලංකාර යන්නෙන් අදහස් වන බවයි. අක්‍ෂරවල ස්වර හෝ ව්‍යංජන වශයෙන් පවතින සමානත්වය හේතුවෙන් ඇතිවන ලාලිතය අනුප්‍රාසය නම් වේ. යමක නම් සමානාක්‍ෂරවලින් බැඳී පද නැවත නැවත කීමයි. ශබ්දයන්ගේ ශ්‍රැති මාත්‍රයෙන් අලංකාර කරන හෙයින් මෙය ශබ්දාලංකාරයකි. චක්‍රෝක්ති යනු යමක් සෘජුව නොකියා සඟවා කීමයි. විශේෂයෙන් ශ්ලේෂයකින් හෝ හඬෙහි කිසියම් වෙනස්කමකින් කෙනෙකුගේ අදහසක් වෙනත් ආකාරයකින් අර්ථ කථනය කිරීම චක්‍රෝක්තියයි. භාෂාසම යනු නොයෙක් භාෂාවලට සමාන රූප වූ ශබ්දයන්ගෙන් රචනා කරන ලද වාක්‍යයක් වේ නම් එයයි.

"මඤ්ජුලමණිමඤ්ජරෙ - කලගම්භිරෙ විහාරසරසිතීරෙ

විරසා'සි කෙලිකීරෙ - කිමාලි! ධීරෙ ව ගඤ්ඤාරසමීරෙ" යන මෙම පද්‍යය සංස්කෘත, ප්‍රාකෘත, සෞරසේනි, ප්‍රාච්‍යා, අවන්ති, නාගර, අපභ්‍රංශ යන භාෂාවලට පමණක් නොව මාගධී භාෂාවට ද සමාන පදවලින් පබැඳී ඇති බව දක්වා ඇත.³² වර්ණනා කරනු ලබන හෝ නොකරනු ලබන හෝ ඒ දෙකෙන්ම යුක්ත ප්‍රස්තුතවලට අදාළ වන පදවලින් බොහෝ අර්ථ දීම ශ්ලේෂ නම් වේ.³³ පද්ම, ධ්වජ, ත්‍රිශූල ආදියට අනුරූප වන පරිදි අක්‍ෂර පිහිටුවා ප්‍රබන්ධ කරන ලද්දේ විත්‍ර බන්ධන නම් වේ. පහත දැක්වෙනුයේ ධ්වජයක ආකාරයට කරන ලද ප්‍රබන්ධයකි.

"සමන්තතො දස්සිතවිච්චාලා - සවන්තියො මඤ්ජරයොදකෙන
සවන්ති තස්මිං සමයොදකෙන - සම්මොදයන්තිස්සිතපක්ඛිමාලා"

සංසරකධිත හිමියෝ අර්ථාලංකාර ශබ්දාලංකාර ප්‍රභේදය ගැන වැඩි අවධානයක් නො දක්වා ස්වභාවෝක්තිය (Naturalistic expression) හා වක්‍රෝක්තිය (Equivocaton) යන අලංකාර දෙක ප්‍රධාන කොට සලකා අර්ථාලංකාරයට වක්‍රෝක්ති ගණයෙහි ලා සැලකෙන උපමා රූපකාදී සියලු අලංකාර ඇතුළත් කරති. එයින්ද අර්ථාලංකාරයම ප්‍රධාන කොට බෞද්ධ අලංකාරිකයා සලකයි. බුදුදහමේ අර්ථයට මූලිකත්වයක් දීම පෙළ සාහිත්‍යයේ ද දිස්වෙන හෙයින්³⁴ මෙසේ සැලකෙන්නට ඇතැයි සිතිය හැකි ය. අර්ථාලංකාරය ද i. ස්වභාවෝක්ති හා ii. වක්‍රෝක්ති යනුවෙන් දෙවැදෑරුම් වේ. සුබෝධාලංකාර කතුවරයා මූලිකවම ස්වභාවෝක්තිය දක්වන ලද අතර වස්තූන්ගේ සැබෑ ස්වරූපය පැවසීමෙන් වමන්කාරයක් ඉපදවීම මෙයින් අපේක්ෂා කෙරේ. භාමහ නම් විචාරකයා ස්වභාවෝක්තිය අලංකාරයක් ලෙස නොපිළිගත්තේ ය. ඔහු වක්‍රෝක්තියම උසස් කොට සැලකූ අතර එයින් තොරව අලංකාරයක් තිබිය නොහැකි බව කීය.³⁵ පාලි අලංකාරිකයා එය නො පිළිගත් බව පෙනෙන අතර එය දණ්ඩින් අනුව යාමක් බව ද කිව යුතුය. සුබෝධාලංකාරයේ දක්වා ඇති වක්‍රෝක්ති අලංකාරයේ සියලු ප්‍රභේද මෙසේ ය.

1. අතිශයෝක්ති	2. උපමා
3. රූපක	4. ආවාත්ති
5. දීපක	6. ආකෂප
7. අර්ථාන්තරනාස	8. ව්‍යතිරේක
9. විභාවනා	10. හේතු
11. ක්‍රම	12. පියතර (ප්‍රේයස්)
13. සමාස	14. පරිකල්පනා
15. සමාහිත	16. පර්යායෝක්ති
17. ව්‍යාජස්තුති	18. විශේෂෝක්ති
19. උච්චස්මි (රුල්භාලංකාර)	20. ශ්ලේෂ
21. තුලයයෝගිතා	22. නිදර්ශන
23. උදාත්ත (මහන්තත්ත)	24. වක්‍රවනා
25. අප්‍රස්තුත ප්‍රසංසා	26. ඒකාවලී

- 27. අන්‍යෝන්‍යය
- 28. සහෝකිති
- 29. විරෝධතා
- 30. පරිවෘත්ති
- 31. භ්‍රම
- 32. භාව
- 33. මිශ්‍ර
- 34. ආශීස
- 35. රසවත්³⁶

වක්‍රෝක්තියේ මෙම පන්තියේ අලංකාර ප්‍රභේද අතර භාවාලංකාරය ප්‍රධාන කොට සැලකූ බව භාවෝ ජීවිතමුච්චකේ³⁷ යන ප්‍රකාශයෙන් පැහැදිලි වේ. මෙය පැහැදිලිවම කද්භාවිකමිති ප්‍රාභු: - ප්‍රබන්ධවිෂයං ගුණම්³⁸ යන දණ්ඩින්ගේ ප්‍රකාශය අනුව යාමකි. කවියාගේ අභිප්‍රාය හෙවත් බලාපොරොත්තුව භාව නම් වේ. මෙය මූලික කොට සැලකීම බෞද්ධ කාව්‍යය විචාරකයාට සුදුසු ම ය.

රසභාව (Flavours and Emotions)

සුබෝධාලංකරයේ අවසාන භාගයේ විවරණය වන්නේ රසාස්වාදය පිළිබඳ ක්‍රම වේදයයි. ඒ අනුව යායිභාව, විභාව හා ව්‍යාභිවරී භාවයන්ගේ සම්බන්ධයෙන් රස ජනනය වන අයුරු දැක්වේ.³⁹ මෙය හරත මුනිවරයා දැක්වූ විභාවානුභාවව්‍යාභිවාරීසංයෝගාත් රසනිෂ්පත්ති: යන රසවාද විවරණයට වඩා වෙනස් නොවේ. සෑම පුද්ගලයෙකුගේම සිතෙහි පවත්නා ස්ථායීරභාව අටක් වේ. ඒවා යායිභාව (ස්ථායීභාව) නමින් හැඳින්වේ.

- 1. රති
- 2. භාස
- 3. ශෝක
- 4. ක්‍රෝධ
- 5. උත්සාහ
- 6. භය
- 7. පුගුප්පා
- 8. විස්මය
- 9. සම යන ඒවායි.⁴⁰

කෙනෙකුගේ සිත කළ ස්ථීරව පවත්නා වූ මේවා විභාව අනුභාව හා ව්‍යාභිවාරීභාව යන මේවා ආශ්‍රයෙන් රස බවට පත්වේ. විභාව ද ආලම්බන විභාව හා උද්දීපන විභාව යනුවෙන් දෙවැදෑරුම් වේ. විභාව යන්නෙන් අදහස් වන්නේ කිසියම් භාවයක් ඉපදීමට අරමුණු වන දෙයයි. නිදසුනක් ලෙස කුස රජුගේ ප්‍රේමයට ආලම්බන විභාව වන්නේ පබවකයි. උද්දීපන විභාව නම් සිතෙහි හටගන්නා කිසියම් හැඟීමක් තියුණු කිරීමට උපකාරවන පරිසරයයි. මඳ පවත්, සිහිල් සඳරුස්, වසන්ත සමය යනාදියයි. එසේම සිතෙහි හටගන්නා හැඟීම් ප්‍රකට කරවන ශාරීරික විකෘතිතා නැතහොත් චේෂ්ටා ආනුභාව නම් වේ. ඒවා ගණනින් තිස් පහකි.

- 1. නිර්වේදය
- 2. විතර්කය
- 3. සැකය
- 4. ශ්‍රමය
- 5. ධෘතිය
- 6. ජඩතා
- 7. දීනත්වය
- 8. උග්‍රතාව
- 9. අලසකම
- 10. ස්වප්නය
- 11. ක්‍රාසය
- 12. ගිලන් බව
- 13. ඖෂත්සුකාර
- 14. හර්ෂය
- 15. ස්මාතිය
- 16. ඊර්ෂ්‍යාව
- 17. විෂාදය
- 18. අවහිත්‍යාව
- 19. වින්තා
- 20. ගර්වය
- 21. අපස්මාරය
- 22. අමර්ෂය
- 23. මඳය
- 24. මතිය
- 25. උන්මාදය
- 26. මෝහය
- 27. විබෝධය
- 28. නිද්‍රා
- 29. ආවේගය
- 30. ලජ්ජාව
- 31. මරණය
- 32. වපලතාව
- 33. ව්‍යාධිය⁴¹

මේ අනුව පෙනෙනුයේ සිතෙහි හටගත් හැඟීම් එනම් ප්‍රේමය නම් බොලඳ මිහිරි වදන්, නෙතඟ බැලුම්, උන්මාදය ආදිය ආනුභාව නම් වන බවයි. මෙබඳු දේ තුළින් පුද්ගලයෙකුගේ

සිතෙහි උපදින එකඟතාව සාක්ෂික භාව නමින් හැඳින්වේ. 1 තැනිගැනීම (ඊම්හ) 2. ප්‍රලය (හෙවත් සැප දුක් දෙකින් ඇතිවන බුද්ධි ක්‍රියාවන්ගෙන් වැළකීම 3. ලොමු දැහැගැනීම (රොමඤ්ච) 4. දහඩිය දූමීම (ස්වේද) 5. කදුළු දූමීම (අස්සු) 6. වෙවිලීම (වෙපථු) 7. විවර්ණතාව 8. ස්වරහංග හෙවත් අඩපණ වූ කතා බහ යන මේවා ද මනසින් උපදනා හෙයින් සාක්ෂිකභාව හැටියට සැලකේ. ආනුභාවයන්ගෙන් එය වෙනස් වන්නේ මනෝමූලික බව නිසාම ඒවා භාව සංඛ්‍යාවෙහි ලා ද ගැනේ.

ව්‍යභිචාරීභාව නම් තවත් භාව විශේෂයක් වේ. රති ආදී භාව තමන්ට අදාළ ශාංගාර ආදියේ පිහිටි කල්හි ඒවා ස්ථායීභාව නම් වේ. එම රති ආදී භාව වෙනත් භාසායදී රසයක සිටි කල්හි ව්‍යභිචාරීභාවයක් වේ. තවත් විස්තර කළහොත් ශාංගාර රසයෙහි ස්ථායීභාවය රතියයි. එහෙත් එයම වීර රසයේ ව්‍යභිචාරීභාවයක් විය හැකි ය. කෙසේ වුවත් යථෝක්ත විභාවනානුභාවාදීන්ගේ විධිමත් වූ වූ සංයෝගය නිසා පුද්ගලයකු තුළ පවත්නා වූ ස්ථායීභාව පහත දැක්වෙන පරිදි රස බවට පත්වේ.

<u>ස්ථායීභාවය</u>	<u>රසය</u>
1 රති	ශාංගාර
2 භාස	භාසාය
3 ශෝක	කරුණ
4 ක්‍රෝධ	රෝද
5 උත්සහ	වීර
6 භය	භයානක
7 ජුගුප්සා	බීහත්ස
8 විස්මය	අද්භූත
9 ශම	ශාන්ත

රමණීය වූ කාලය දේශය ඍතු රූප ආදී දේ දැකීමෙන් තරුණ තරුණියන් තුළ අභිරමණ වශයෙන් ඇතිවන හැඟීම් රතියයි. අංග විකාරාදී යමක් හෙතුවෙන් ඇතිවන භාවය භාසයයි. කරුණාවට හේතු වන යමෙකුගේ මරණය වැනි දෙයින් හද තුළ ඇතිවන ආවේග සංඛ්‍යාත භාවය ශෝකයයි. යමෙකුගේ වීර වික්‍රම ක්‍රියා උදෙසා සිතේ ඇතිවන භාවය උත්සාහයයි. ලේ කුණු සැරව දුගඳ ආදිය හේතුවෙන් ඇති වන පිළිකුළ ජුගුප්සාව නම් වේ. සිත මවිත කරවන සුලු ලොකාතිශය පදාර්ථ හේතුවෙන් ඇති වන්නේ විස්මය නම් භාවයයි. මෙම භාව විවිධ කරුණුවල එක්වීමෙන් රස බවට පත්වේ. මෙයට එකතු වූ අවසාන රසය ශාන්ත රසය නම් එහි භාවය මෛත්‍රීය ප්‍රීති යනාදිය නිසා ඇතිවන කායික වෛතසික උපසමයයි.

සුබෝධාලංකාරයෙහි ප්‍රධාන වශයෙන් සාකච්ඡා වන්නේ යථෝක්ත සංකල්ප තුන පමණකි. අනෙක් සියලු විවිරණ අප්‍රධාන වේ. විශේෂඤය වන්නේ භාරතීය සාහිත්‍ය විචාරය සම්බන්ධ මූලධර්ම (Fundamentals) හෝ සංකල්ප (Concepts) මිශ්‍ර කර ගැනීමෙන් බෞද්ධ සාහිත්‍ය විචාර සංකල්ප සංකීර්ණ නො කිරීමයි. සංසරකිත හිමියන් සාහිත්‍ය රසය මෙන් බෞද්ධ දර්ශනය ද මැනවින් වටහා ගත් හිඤ්චක් හැටියට ඒ ක්‍ෂේත්‍ර දෙකෙහිම ගැඹුරට හානි නොවන පරිදි සුබෝධාලංකාරය රචනා කිරීම පැසසිය යුතු අතර ක්‍රමයෙන් සංවර්ධනයට පත්ව ඇති බෞද්ධ

සාහිත්‍ය කෘති ඇගයීමෙන් විශිෂ්ට නිර්මාණ ඔස්සේ පාලි සාහිත්‍ය පෝෂණය කිරීමෙහි ලා මෙහි ප්‍රාමාණිකත්වය කෙබඳු දැයි විචාරකයාගේ අවධානයට යොමුවිය යුතුය.

සටහන්

1. **De Susil Kumar, History of Saikrit poetics, 1988, p. 18.**
2. **Natya sastra of Bharata Muni with the Commentary of AbhinavaBharati by Abhinavagupta, Vol. 1, Nagar, R.S, Parimal Publication, Delhi, p. 261.**
3. **Kavyalamkara of Bhamaha, Ch. ii, 85.**
4. **De Susil Kumar, History of Saikrit poetics, 1988, p. 62.**
5. කාව්‍යාදර්ශය, 2. 1 බලන්න.
6. සුබෝධාලංකාරය, 1.14 බලන්න.
7. - එම - 1. 16 බලන්න.
8. - එම - 1. 15 බලන්න.
9. "විරුද්ධත්වකරාධායු - කිලිට්ඨානි විරොධි ච නෙයාං විසෙසනාපෙක්ඛං - භීතත්කමන්ත්කං" - එම - 1. 15 බලන්න.
10. - එම - 1. 21 බලන්න.
11. සුබෝධාලංකාරය, සංස්. ලබ්‍රගම ලඬිකානන්ද නාහිමි, හොරණ, 1937, 39 පිට.
12. "විසෙසමධිකං යෙන ධ්‍යාත්මෙනං භවෙ යථා", සුබෝධාලංකාරය, 1. 22.
13. සුබෝධාලංකාරය, 1. 23.
14. එම, 1. 34 .
15. එම, 1. 35.
16. එම, 1. 37.
17. එම, 1. 38.
18. එම, 1. 39.
19. දොසා පදානං වාක්‍යානං එකත්වං භග්ගචිකිකං තථා බ්‍යාකිණ්ණගම්මානි යතිහීනං කමච්චුතං අතිචුත්තමපෙත්තත්වං සබ්ඤ්චරුසං තථා -එම - 1. 19.
20. ලඬිකානන්ද නාහිමි, ලබ්‍රගම, සුබෝධාලංකාර ව්‍යාඛ්‍යා, හොරණ, 1937, 39 පිට.
21. සුබෝධාලංකාරය, 1. 42.
22. -එම- 1. 43.
23. -එම- 1. 47 - 54.
24. -එම- 1. 56
25. ලඬිකානන්ද නාහිමි, ලබ්‍රගම, සුබෝධාලංකාර ව්‍යාඛ්‍යා, හොරණ, 1937, 77 පිට.
26. "බන්ධෙ චරුසතා යත්තං බන්ධචරුසං යථා", සුබෝධාලංකාරය, 1. 58.
27. සුබෝධාලංකාරය, 1. 60.
28. සුබෝධාලංකාරය, 1. 61.
29. සුබෝධාලංකාරය, 1. 63.
30. සුබෝධාලංකාරය, 1. 65.
31. සුබෝධාලංකාරය, 1. 66.
32. ලඬිකානන්ද නාහිමි, ලබ්‍රගම, සුබෝධාලංකාර ව්‍යාඛ්‍යා, හොරණ, 1937, 159 පිට.
33. වැඩි විස්තර සඳහා කුවලයානන්ද කාරිකාව සිංහල පරිවර්තනය අලංකාර සියය, නාරද හිමි, කිවුලේගෙදර, මහරගම, 2008, පිට 75-76 බලන්න.
34. සහස්සමපි වෙ වාචා - අන්තර්පදසංහිතා එකං අන්තර්පදං සෙයො - යං සුච්චා උපසම්මති, ධම්මපදය, 8.1.
35. **Kavyalamkara of Bhamaha, Ch. ii, 85.**
36. සුබෝධාලංකාරය, 167-171 ගාථා.
37. -එම- 172 ගාථාව බලන්න..

-
- 38 . කාව්‍යාදර්ශය, 364 ශ්‍රේණිය බලන්න.
39 . සුබෝධාලංකාරය, 339 ගාථාව බලන්න.
40 . -එම- 342.
41 . -එම- 344.

මහාචාර්ය මකුරුප්පේ ධම්මානන්ද හිමි
(B.A, M.A (Hons) (Kel.), Ph.d (Delhi), Rajekeeya Pandit
පාලි හා බෞද්ධ අධ්‍යයනාංශය
කැලණිය විශ්වවිද්‍යාලය
කැලණිය